

Pot knjige v knjižnici OŠ Prule – gostujoča razstava

A Book's Journey in the Library of Prule
Primary School – a Travelling Exhibition

Suzana Stojanović

UDK 027.8:37.091.3

Izvleček

V prispevku je predstavljen projekt, ki so ga v šolski knjižnici OŠ Prule izvedli v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS (JAK). V šolski knjižnici so gostili razstavo z naslovom Pot knjige – od avtorja do bralca. V uvodu je zbranih nekaj mislih o vlogi in promociji šolske knjižnice. Nato pa je predstavljen projekt kot eden izmed primerov dobre prakse, saj je bil zelo lepo sprejet. Razstava je pripravljena na dvanajstih plakatih in potuje po Sloveniji, dostopna je šolam, knjižnicam in drugim zainteresiranim ustanovam. Projektu so namenili 2 šolski uri v vsakem oddelku 4. razreda. Učenci so se seznanili s potjo knjige vse od ideje do trenutka, ko lahko knjigo primejo v roko. Spoznali so, da se z nastankom knjige ukvarja vrsta strokovnjakov ter da obstajajo tudi prilagojene knjige (kot so e-knjige, zvočne knjige, knjige v brajici itd.).

Ključne besede:

pot knjige, razstava,
šolska knjižnica

Abstract

The article presents a project that was implemented in the school library of the Prule Primary School in cooperation with the Slovenian Book Agency. The school library hosted an exhibition entitled "A Book's Journey – from the Author to the Reader". The introduction shares a few thoughts on the role and promotion of the school library. Afterwards, it presents the project as an example of good practice, as it was very well received. The exhibition consists of twelve posters and is travelling across Slovenia; it is available to schools, libraries and other interested institutions. Two lessons in each section of the 4th grade were devoted to this project. The pupils learnt about a book's journey from the idea to the moment when they are able to pick it up. They learnt that a number of experts are involved in the making of a book and that adapted books exist (e.g., e-books, audiobooks, Braille books, etc.).

Keywords:

book's journey,
exhibition, school
library

UVOD

Šolska knjižnica skrbi za informacije in ideje, ki so temelj za uspešno delovanje v današnji informacijski družbi. Učence opremlja s spretnostmi za vseživljenjsko učenje in razvija domišljijo. Nudi storitve za učenje, knjige in druge vire, ki vsem članom šolske skupnosti omogočajo, da postanejo kritični misleci in učinkoviti uporabniki informacij različnih oblik, formatov in na različnih nosilcih (IFLA/ UNESCO Manifest o šolskih knjižnicah 1999). Verjetno smo se že vsi pri delu v knjižnici vprašali, kako posameznika nagovoriti za branje. Kaj je tisto, kar dela branje vabljivo? Za vsako šolsko leto si je treba zastaviti cilje ter dejavnosti za spodbujanje obiskovanja knjižnice in razvijanje bralnih spretnosti. Pri tem je pomembno, da imamo v mislih tudi učence, ki so morda potencialni bralci (torej ne berejo radi, vendar bi jih lahko z nečim še pritegnili k temu). Zato sta načrtovanje dela in izvajanje bibliopedagoških ur izjemno pomembno. Namen razstav je, da učenci in vsi zaposleni šolsko knjižnico doživijo kot živ prostor, odprt za vse, ki omogoča spoznavanje novih znanj in spoznanj.

Za spodbujanje branja so pomembne tudi družbene ustanove, kot so šole in knjižnice. Vprašanje je le, ali so v današnjih časih za to sposobne, ali jim način financiranja to dopušča oziroma ali so to sploh pripravljene početi. Glede na slabe bralne navade v slovenskih družinah pa bo to verjetno eno od ključnih vprašanj naše prihodnosti (Kovač, 2021).

RAZSTAVE V ŠOLSKI KNJIŽNICI

Knjiga kot vizualno sredstvo pri pouku se vključuje na vseh vzgojno-izobraževalnih stopnjah. Prvi stik z njo je vizualen. Bralec se spoznava z zunanjim videzom knjige, njeno likovno-tehnično ureditvijo, ki lahko vpliva na vzbujanje zanimanja za branje. V nižjih razredih je primarni namen kazanja knjig vzbujanje zanimanja, soočanje otroka s knjigo kot virom veselja in lepote. V višjih razredih se vključujejo informacije o likovno-tehnični opremi knjige, njenih ustvarjalcih in založniku. Na srednješolski stopnji se vključijo informa-

cije o vseh elementih knjige. V šolski knjižnici lahko pripravimo šolske razstave knjig tematskega ali priložnostnega značaja. Pri preučevanju ustvarjalnosti posameznega pisatelja lahko iz šolske knjižnice izdvojimo vse izdaje del in pripravimo razstavo knjig v učilnici ali šolski knjižnici. Učenci lahko dobijo naloge za iskanje knjig, pripravo razstave in kazanje knjig v razredu. (Rosandić, 1991)

V duhu naše namere o organiziranju dogodkov v knjižnici je tudi misel, da naj bo šolska knjižnica »družbeni prostor, odprt za kulturne, strokovne in izobraževalne dogodke (npr. prireditve, srečanja, razstave, vire) za šolsko skupnost«. Šolski knjižničar bi moral prevzeti pobudo pri zagotavljanju tega, da imajo učenci tako v razredu kot v knjižnici priložnost brati gradivo, ki so ga sami izbrali, in/ali z drugimi razpravljati o tem, kar berejo, in to predstaviti tudi širši skupnosti. Učiteljem in učencem bi morali predstavljati novo leposlovno in strokovno gradivo prek pogovorov o knjigah, knjižničnih razstav in informacij o novostih na spletni strani knjižnice. V knjižnici in/ali drugih šolskih prostorih je mogoče organizirati posebne dogodke, ki dvigujejo ugled pismenosti in branja. To so lahko razstave, obiski

Slika 1: Primer razstave v sodelovanju z učiteljicami PB na temo pomlad

ustvarjalcev, okrogle mize, razna praznovanja, kot je mednarodni mesec šolskih knjižnic, mednarodni dan pismenosti ... (IFLA, 2019).

Za skupno uro v šolski knjižnici lahko uporabimo tudi tematsko razstavo, ki je uporabna in zanimiva za učence. Razstave lahko pripomorejo k dvigu bralne in kulturne pismenosti ter šolo povežejo s kulturnimi organizacijami. V šolskem letu se trudimo pripraviti več manjših priložnostnih razstav (novosti v knjižnici, bralna značka, zlata hruška, o literarnih ustvarjalcih z aktualnimi obletnicami), ki so na ogled vsaj teden dni. Nekatere razstave učenci pripravijo sami, sodelujemo tudi z učiteljicami v podaljšanem bivanju.

Slika 2: Primer razstave v sodelovanju z učiteljicami PB na temo onesnaževanja (svetovni dan Zemlje)

Za načrtovanje aktivnosti so pomembni datumi: 2. april (mednarodni dan knjig za otroke), 20. april (dan slovenske knjige), 22. april (svetovni dan Zemlje) in 23. april (svetovni dan knjige in avtorskih pravic) (Škrlj, 2018).

Letošnja tematika so bila dela Ele Peroci (učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO) so poustvarjali dela Amalija in Amalija, Moj dežnik je lahko balon in Muca Copatarica), nagrajene knjige (zlata hruška),

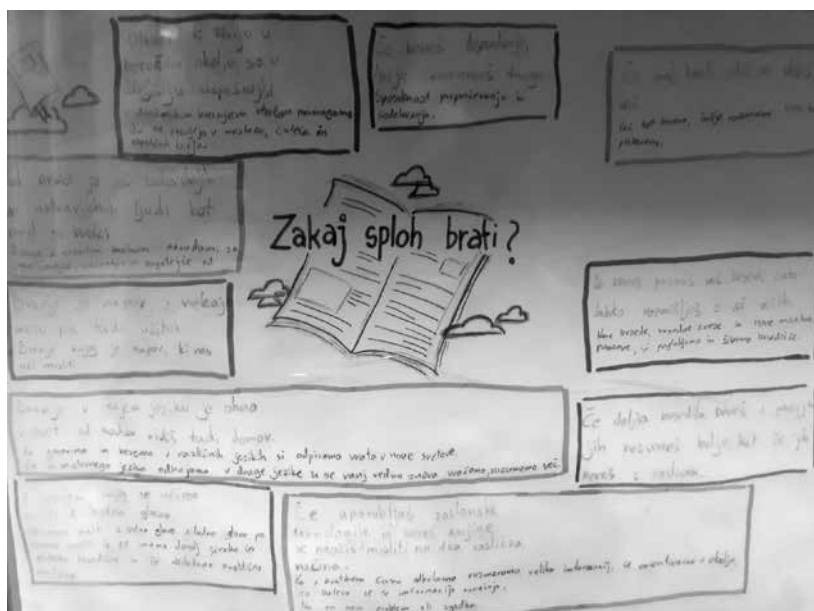
osmošolci so poustvarjali naslovnice del ob 70. obletnici zbirke Sinji galeb. Po uvodnem predavanju o osnovnem in izbirnem iskanju v katalogu Cobiss so se učenci po skupinah lotili izdelave naslovnice knjig iz zbirke Sinji galeb in oblikovanja ključnih besed, ki bi lahko bile v pomoč pri samostojnem iskanju. Ugotovili so tudi, da knjigo, po kateri je zbirka dobila ime, Bratovščina Sinjega galeba, dobro poznajo. Z nekaterimi naslovi so se srečali prvič. Nastal je plakat, ki smo ga dodali k plakatu založbe Mladinska knjiga.

Slika 3: Razstava ob 70. obletnici zbirke

Razstave se navezujejo na snov, ki je predpisana z učnim načrtom, so medpredmetno načrtovane in postavljene tako, da so prilagojene starosti oziroma zahtevnosti za čim večje število učencev. Učenci lahko neko učno snov že obravnavajo pri pouku in jo z ogledom tematske razstave v šolski knjižnici nadgradijo, razstavljeno gradivo pa je lahko tudi dobra motivacija za učenje nove snovi ali nadaljnje poglobljeno učenje. Osmošolci so pri KIZ-uri slovenščine pripravili plakat na temo Franceta Prešerna, ki je popestril razstavo ob kulturnem prazniku. V razredu smo jih razdelili v 5 skupin (skupina 1: Nezakonska mati, skupina 2: Magistrale, skupina 3: Povodni mož, skupina 4: Slovo od mladosti, skupina 5: odlomek @ France Prešeren – Od lepe Vide iz dela SLOL-ovski klasiki Boštjana Gorenca Pižame). V vsaki skupini so se pripravili na glasno branje (razdelili so si vloge/strani), besedilo tudi prepisali in ilustrirali.

Eden izmed primerov iz preteklega šolskega leta je razstava 10 razlogov ZA branje na podlagi knjige Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih. Učenci so bili presenečeni nad nekaterimi razlogi, predstavili so jih v obliki miselnega vzorca na plakatih, ki smo jih nato razstavili v šolski knjižnici.

Slika 4: Primer miselnega vzorca 10 razlogov ZA branje

Razstave lahko načrtujemo tudi širše, povežemo jih s krajevnimi dogodki ali z dejavnostjo kulturnih ustanov v kraju, pri tem je treba poskrbeti, da se o razstavljenem gradivu obvesti tudi učitelje. Take razstave imajo velik kulturni pomen, saj prispevajo k dvigu zavesti o pomenu kulturne vzgoje v šolskem in javnem prostoru ter pripomorejo k zvišanju kulturne pismenosti. Lahko postavimo tudi priložnostno razstavo, ki je vezana na trenutni aktualni dogodek v šoli ali zunaj nje, in s tem še povečamo zanimanje za tak dogodek.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Najprej naj povzamem kratko predstavitev s spletne strani Javne agencije za knjigo RS (JAK, 2015): Pot knjige, od avtorja do bralca je prikaz procesa nastanka knjige. Kratka zgodba, zapisana v stripu, avtorja Žige X. Gombača z ilustracijami Davida Krančana nas popelje v

svet knjige z glavnim junakom, simpatičnim knjižnim moljem. S pomočjo glavnega junaka – knjižnega molja –, ki izgubi svoj dom, so učenci spoznali, kdo vse sodeluje pri izdelavi knjige. Konec dober, vse dobro – na koncu mu namreč le uspe dobiti nov dom in vanj vabi vse bralce na obisk.

V sodelovanju z Bralnim društvom Slovenije (BDS) so zasnovali brošuro in plakate, ki vodijo po poti knjige in posameznih tematskih sklopih:

- ROJSTVO KNJIGE – predstavitev avtorja, založbe, tiska, e-knjige,
- KNJIGA SREČA BRALCA – predstavitev knjižarne in knjižnice,
- ZALJUBIMO SE V KNJIGE – predstavitev orodja za promocijo knjige bralcu; promocija knjige in z njo povezane dejavnosti, nagrade, projekti,
- V OBJEMU BESED – srečanje bralca z ustvarjalci knjige oz. naš junak knjižni molj najde svoj novi dom.

Slika 5: Uvod v razstavo

Septembra smo začetek bralne sezone za bralno značko (med drugim) otvorili z razstavo Pot knjige. Namenjena je učencem prvega in drugega VIO. Pri plakatu z naslovom Roj-

stvo knjige sta bila izpostavljena tudi pojma knjigarne in knjižnice. Predstavljena so orodja za promocijo knjige bralcu in z njo povezane dejavnosti, nagrade, projekti. Učenci so razmišljali tudi, kaj pomeni, da knjiga zaživi, šele ko jo nekdo prebere. Pogovorili smo se, kdo sta avtor in ilustrator brošur v obliki stripov, ki so jih prejeli, ter reševali naloge z učnih listov.

Slika 6: Reševanje učnih listov

Slika 7: Reševanje učnih listov

Uporaba plakatov zelo pripomore k lažji predstavitvi nastanka knjige, avtorja, založbe, tiska, e-knjige. Seznanili so se s knjigo, napisano s pisavo za slepe, ki je del šolske knjižnične zbirke. Ugotovili so, da poznajo nekatere filme, ki so nastali po knjigah in podobno. Učencem so bili učni listi všeč, vendar jih je večina rešila le prve tri pri uri (preostale so z veseljem vzeli za kasneje). Ob ogledu razstave so se seznanili z različnimi poklici, kot so avtor, ilustrator, urednik, grafični oblikovalec, založnik, tiskar, knjigarnar, knjižničar itd.

Razstavo smo v šolski knjižnici gostili dva tedna in so si jo v tem času ogledali vsi obiskovalci knjižnice. Četrtošolce pa je v sklopu projekta obiskal ilustrator stripa. Ilustrator David Krančan jim je približal sam potek izdelave ilustracije na zanimivih primerih, skupaj so narisali podobo Gravže. Lahko izpostavimo še dobro izpeljan nastop ilustratorja, saj nam je predstavil različne tehnike risanja in na koncu je s skupnimi močmi nastala Gravža, ki je pristala na steni v šolski knjižnici.

SKLEP

Medpredmetno načrtovanje pouka z ogledom tematske razstave v šolski knjižnici širi bralno pismenost na prijeten način, saj lahko prispeva k razvoju učenčevega dejavnega odnosa do kulture in kulturne pismenosti, spodbuja njegovo ustvarjalnost, pomeni drugačen pristop k učenju, saj ob ogledu razstave lahko snov bolje razume, je v procesu učenja aktivno udeležen, sam odkriva povezave in ne nazadnje take razstave kot promocijsko orodje pripomorejo k boljšemu obisku knjižnice. Razstava Pot knjige učencem na slikovit način razloži, kako nastane knjiga. Učence spodbuja k aktivnemu sodelovanju (glasno branje s plakatov, reševanje učnih listov, pogovor z ilustratorjem, seznanjanje z različnimi risalnimi tehnikami, izdelava ilustracije).

Izjemno pomembno se mi zdi, da v svoje delo vključimo čim več primerov dobre prakse. Pri tem pomembno vlogo igra tudi izmenjava koristnih informacij. Na tem mestu lahko izpostavim še nekaj dejavnosti, ki jih je zapisal Gregor Škrli in so se v preteklosti pokazale kot dobri primeri, ki so prispevali k motiviranju za

Slika 8: Obisk ilustratorja in skupno ustvarjanje

branje: »/.../ tematske razstave; bralni dnevniki; knjige za slepe; katalog šolske knjižnice; bralni prijatelj; interaktivne pravljicne vislice; ljudske pravljice tako ali drugače; raziskovalne naloge; hkratno branje v več jezikih (Kako je Oskar postal detektiv, Kokoš velikanka, Nekoč je bila idr.); Minecraft medpredmetna povezava računalništva in knjižnice itd. Zelo pomembna je tudi zaloga gradiva posamezne knjižnice ter sledenje novostim, saj aktualna literatura, ki je večkrat predstavljena ali omenjena na televiziji ali v mladinskih revijah (npr. PIL, Smrklja itd.), mlade spodbudi k temu, da knjigo primejo v roke in preberejo vsaj naslov ali hrbtno stran. Izkazalo se je, da so učence k branju pritegnile tudi najbolj iskane knjige, sveži prevodi, denimo knjige o vampirjih, Igrah lakote, Dnevnik nabritega mulca ipd., in zelo dobro je bilo, da je naša knjižnica sledila povpraševanju in tako pridobila bralca ali dva.« (Škrlj, 2018, str. 26–27) ●

Viri

IFLA – smernice za šolske knjižnice (2019). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-sl.pdf>.

IFLA/UNESCO Manfiest o šolskih knjižnicah (1999). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. <https://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/mani-sl.pdf>.

Kovač, M. (2021). *Berem da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pot knjige (2015). Ljubljana: Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/pot-knjige>.

Rosandić, D. (1991). *Metodika književne vzgoje*. Maribor: Obzorja.

Škrlj, G. (2018). Različni načini spodbujanja branja v šolski knjižnici. *Šolska knjižnica*, 27(4), 17–27.

SUZANA STOJANOVIĆ, univ. mag. bibl., zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: suzana.stojanovic@guest.arnes.si